
Fényképező turisták

RICHARD CHALFEN

A turistától elvárjuk, hogy fényképezzen. Haza kell hoznia utazásának képi bizonyítékait: diapozitívokat és pillanatfelvételeket. Dokumentumokat, amelyek a turistafotográfia rendkívüli népszerűségét és mindenütt jelenvalóságát bizonyítják. A hordozható fényképezőgép tömeges elterjedése óta ugyanis a turistáskodás, a nyaralás és a fényképezés kart karba öltve halad. „A fényképezés fejlődése szorosan halad az egyik legjellegzetesebb modern tevékenység, a turizmus nyomában. Fényképezőgép nélkül utazgatni egyenesen természetellenes volna. A turisták többségét valamiféle kényszer hajtja, hogy odavonják fényképezőgépüket önmaguk és az útjukba akadó minden nevezetesség közé.”(Susan Sontag)

E kapcsolatra számos bizonyítékunk van már a legkorábbi fényképezési és utazási hirdetések között is. A következő hirdetés például a *Country Life in America* című folyóiratban látott napvilágot 1909 júniusában: „Kodak nélkül nyaralni annyi, mint emlékek nélkül nyaralni: pocsékba ment időtöltés.” A nagyközönségnek szánt egyik első kisfilmes kamerát „sokoldalú turistá”-nak hívták. A Kodak fényképezőgépek korai katalógusaiban *Eastman* úr szükségesnek tartotta hangsúlyozni: „Utazók és turisták egyaránt használják őket, hogy képes naplót írjanak az útjukról.”

S bár a gazdasági mutatók évről évre jelzik a turizmus növekedését, és gyarapszik az évente előállított fényképek száma is, e két tevékenység együttes vizsgálatára eddig nincs példa. A fotografáló turista annyira magától értetődő jelenség, hogy a leegyszerűsítő megközelítés hanyagul elrejtí viselkedésének látens komplexitását.

A turizmushoz kapcsolódó fényképezés típusai

A fényképek többféleképpen is a turizmus részévé váltak: turisták részére, turistákról és látványos helyszínekről, készített képek, valamint turisták által készített képek.

Az első kategóriába négy alfaj tartozik. Elsősorban itt vannak a turisták által kedvelt tájakat és a „nyugalmas hétvégét” ígérő nyaralóhelyeket reklámozó fotográfiák. A „fotós szafárik” hirdetései a fényképet arra használják, hogy további fényképezésre buzdítsanak. (A fotós szafári, amely Kelet-Afrikában lassanként kiszorítja a fegyveres szafarit, jó példa arra, miként térnek át az emberek a golyóról a filmre. – írja Susan Sontag.) A helyszínek, események és bennszülöttek romantikus képét nap nap után viszontláthatjuk a napilapokban, a népszerű képeslapokban, a plakátokon és utazási prospektusokban. A második alosztályba tartoznak a turisták számára árusított diapozitívok, keretezett fényképek, videokazetták, levelezőlapok. A harmadik alosztályba olyan tárgyak tartoznak, amelyek fotót is felhasználnak (tányérok, bögrék, asztalterítők, faliképek, rövid ujjú trikók). A tárgyakon látható képeket többnyire olyan hivatásos fotográfusok készítik, akik nem az adott helyen/közösségben élnek. A negyedik alosztályba pedig az olyan képek tartoznak, amelyeket helybéli fotósok készítenek a turisták kérésére „érdekes” helyszíneken.

A második kategóriába olyan képek tartoznak, amelyek a turistáról és az utazás eseményeiről, látványosságairól szólnak. A sikerültebb fotók, diasorozatok, videofelvételek gyakran láthatók helyi klubokban, néha előfordulnak a tévében is. Korábban országos és nemzetközi útifilmfesztiválokat is rendeztek (például 1978-ban a franciaországi Tarbes-ban, 1980-ban Los Angelesben). Bőségesen felbukkannak ilyesfajta képek a fény-

képész szaklapokban, a repülőársaságok reklámfüzeteiben, de még a népszerű *National Geographic* magazinban is. Végezetül az is elképzelhető, hogy a benszülöttek készítenek fényképeket a hozzájuk látogató turistákról.

Figyelmünket fordítsuk most a harmadik kategóriára: azokra a képekre, amelyeket a turisták készítenek utazás közben, számukra új helyszíneken, a helybeli lakossággal találkozáskor. Millió és millió családi albumban, diatárban, cipősdobozban lapul az a megszámlálhatatlan kép, amely mind arra szólít fel: „gyertek át, és nézzétek meg, merre járunk!” összehasonlító módszerrel érdemes lenne összevetnie e képeket a fotóriporterek, fotóművészek, fényképező antropológusok műveivel (gondoljunk *Luc de Huesch* megjegyzésére: „Furcsa, hogy az antropológus a tudás mágikus állapotát abban a pillanatban az ellenkezőjére fordítja, amikor leteszi a jegyzetfüzetét: fényképezőgéppel a kezében rögtön úgy viselkedik, mint egy nyaraló”); figyelmünket most arra az amatőrre fordítsuk, aki a „vizuális kommunikáció családi válfajában” készít turistaképeket.

A turisták típusai

„Mást jelent biciklin és mást buszon bejárni egy országot, mást jelent sátorban és mást szállodában lakni” – kezdi a turisták tipologizálását *Jon Foster*. *Eric Cohen* négyféle turistát különböztet meg: szervezeten, csoportban utazót; csoportban utazó, de önálló turistát; felfedezőt és sodródót. S megjegyzi: mindegyik típus más jellegű kapcsolatba kerül a helybeli lakossággal. Finomabb rendszert dolgozott ki *Valene Smith* antropológus. Turistatípusai: felfedező; elit; kóborló; különc; kezdő szervezett; szervezett; kedvezményes. Az ő tipológiájának is része a turisták jellemzése a helybeli közösséghez való sajátos viszonyukkal, a helyi szokások változó intenzitású elfogadásával. A „felfedező” például teljesen magáévá teszi a helyi társadalmi szabályokat, a „szervezett” turista elvárja a „nyugati” kényelmet, a „kedvezményes” pedig egyenesen megköveteli azt. Susan Sontag az osztálykötöttségeket emeli ki: „Ugyanazt a szükségletet elégíti ki a fotózás a világpolgár esetében, aki a Níluson tett hajóútról vagy a Kínában töltött két hetéről gyűjt fénykép-trófeákat, mint az alsó középosztálybeli nyaralónál, aki az Eiffel-toronyról vagy a Niagara vízeséséről készít amatőr képeket.” A továbbiakban feltételezem, hogy az osztálykülönbségeken túl minden turista egyforma.

A felosztások két szempontból is tanulságosak. Először is: a turista, sorolja bármelyik kategóriába, egyaránt használja a fényképezőgépét. Másodszor: azt várnánk, hogy a különböző típusú turisták különböző képeket készítenek, jellemezve a különféle benszülött-turista kapcsolatokat.

A fényképezés és a turizmus társadalmi összefüggései

Több kutató hangsúlyozza, hogy a turisták és a benszülöttek viszonya a társadalmi interakció rendszerében is vizsgálható. *Willis Sutton* a „találkozások” és „interakciók” jelentőségét hangsúlyozva megjegyzi: „Az utazás konfrontáció: szembekerül egymással az utazni, pihenni vágyó, »világot látni indult« turista és a helyhez kötött házigazda, akinek a turista igényeit kell kielégítenie.” E keretben igen sajátos interakciót jelent a fényképezés.

Paul Byers a „viselkedés lefényképezését” vizsgálva ezt írja: „A fényképezés valójában nem a technika gyermeke, hanem a benne felbukkanó különféle emberi interakciók terméke: emberek fényképeznek embereket, és emberek nézik meg a fényképeket.” Ebben az értelemben a fénykép „olyan tárgy, amelynek segítségével az emberek kialakítják és újrendezik viszonyaikat”.

A felsorolt viselkedésbeli és interakcionális szempontok mentén a fényképezés és turizmus kapcsolatának lényegi kérdései:

1. a turisták különféle típusai és a) a fényképezés viselkedése, valamint b) a fénykép témája közti kapcsolat;
2. a látványos helyeken való fényképezésre, illetve viselkedésre vonatkozó normatív szabályok;
3. a lefényképezett benszülött közösség válasza a fényképezésre.

A turisták típusai és a fényképezés

Nelson Graburn a „félénk turistáról” írva, aki saját kultúrájának és életstílusának minden kényelmével körülvéve utazik, így fogalmaz: „Bár kétségtelen, hogy a légkondicionált autóbusból vagy a kajütblakból nagy élvezettel szemléli Isten munkájának kezenyomát, mégis legtöbbször a »jól működő vécét« és a »biztonságos« ételt és vizet tartja. Az ismeretlen csak vizuális formában jelenik meg számára, akkor is napszemüvegén vagy a fényképezőgép keresőjén átszűrve.”

S ezzel már a turisták típusai és a fényképek témája közti összefüggés vizsgálatába fogtunk. Ebben a kontextusban sok múlik azon, hogy a különböző turisták milyen élményekre számíthatnak. *Valene Smith* az alaszakai éjjeli napra kíváncsi turistákról írja: „Amikor este kilenckor befejeződik a táncműsor, a nagyszámú turista kísértal a tengerpartra. A vadászok éppen ebben az órában térnek haza, és hozzálátnak a vadak megnyúzásához. A turistáknak így egy csapásra teljesül minden vágyuk: éppen azért jöttek ide, mert olyan képeket szerettek volna készíteni, amelyeken az eszkimók »eszkimó dolgokat« csinálnak”.

A turista motivációinak számbavételekor gondolnunk kell arra, mennyiben hagyatkozik fényképezőgépére, hogy dokumentálja, illetve „bebizonyítsa”, bizonyos értelemben ő is élte a beszülettek életét. *Dean MacCannell* arra a következtetésre jut, hogy a „turista élményeit az eredeti élettapasztalatokra való törekvés motiválja, a városnézőét pedig az a vágy hajtja, hogy úgy lássa és élje meg az életet, ahogyan egy bennszületett”. A kérdés tehát: miként csapódik le a turistában a „terep-tapasztalatok” szimbolikus reprezentációján át a világ? Jellemző, hogy a „rétegzett autentikusság” *Dean MacCannell* által felsorolt példái egyuttal elő is írják a fényképi dokumentálást.

S miként elégíti ki a „bennszülettek rétegzett valósága” a turisták igényeit? *Daniel Boorstin* úgy véli, hogy nagyra értékeli a „pszeudoesemények” végeláthatatlan sorát. „A legnépszerűbbeknek mindenképpen ártatlanoknak és fényképezhetőeknek kell lenniük (sok napfényben), hogy alkalmassá váljanak az otthoni nézegetésre. A pszeudoesemények annak a világnak üres és érdektelen másolataivá válnak, amelyről a turista amúgy is tudta, hogy létezik. Úgy tűnik tehát, hogy a turista étvágya akkor elégül ki leginkább, ha a tudatában létező képek egy távoli országban valóra válnak.” *Edmund Carpenter* hozzáteszi: „Az amerikai turista nem elégszik meg azzal, hogy látja az Eiffel-tornyot. Le is fényképezi, még hozzá ugyanúgy, ahogy a plakátról ismeri. Még szerencsésebb eset, ha valaki őt is lekapja a torony előtt. Így aztán otthon a fénykép majd megerősíti a helyszínnel való identitást.” *Paul Beyers* velük egyetértve kijelenti: „Kultúránk kiképez bennünket arra, hogy azt lássuk meg, amit a fényképről amúgy is ismerünk; képeinket tapasztalati redundanciaként használjuk”.

Dean MacCannell álláspontja eltérő: „Megfigyeléseim nem támasztják alá *Boorstin* állítását, amely szerint a turista bonyolult és másodlagos élményekre vágyik. A turista szerintem éppen úgy az eredetiségre vágyik, mint maga *Boorstin*.” Mivel nincs rendszerező tanulmány a kezünkben a turisták, városnézők, utazók különféle típusainak eltérő motivációjáról, a különféle „autentikus” élmények eltérő dokumentálásáról, így könnyen lehet, hogy *Dean MacCannell* és *Daniel Boorstin* megfigyelései egyaránt helyesek, hiszen a turisták különféle típusairól írnak.

Mit „szabad” lefényképeznie a turistának?

Tegyük fel, hogy a turista tényleg imád fényképezni. Milyen korlátozások nehezítik ez esetben a fényképezőgép használatát? Ki miatt jelennek meg ezek a korlátok és miért? Hogyan tudja meg a turista, hogy melyek a korlátozás alá eső témák és „látványok”? Milyen formális/informális büntetés kapható a szabályok megszegéséért? Ki és mennyire veszi komolyan a szabályokat? *Howard Becker* jegyzi meg, hogy mint több más élethelyzetben, a turizmusban is „a fényképezőgép jogosít fel bennünket a jelenlétre”. *Susan Sontag* kijelenti: „A fényképezőgép olyan útlevel, amely előtt leomlanak az erkölcsi korlátok, feloldódnak a társadalmi gátlások, olyan passzus, amely fölmenti a fotóst minden

felelősség alól azokkal szemben, akiket lefényképez. A lényeg az, hogy aki fényképez, az nem avatkozik bele életükbe, csupán fölkeresi őket.” Ugyanakkor közelebbről meg kell vizsgálnunk a kijelentést, igaz-e, hogy a turista bármit lefényképezhet, sőt, ezt talán el is várják tőle?

A fényképezőgép használatának elméleti szabadsága szinte azt sugallja: „előbb fényképez, és csak aztán kérdezz”! Egy olvasói levél a New York Timesban ezt így fogalmazza meg: „Mindig legyen nálad betöltve a gép, fényképez le mindent, és ha »jó« képet szeretnél készíteni, ne engedd, hogy eléd álljanak, hiszen minden fotósnak istenadta joga, hogy bármit és bárhol lefényképezhessen.”

Ha létezik is e szabadság korlátozásának formális szabálya, annak írott változatára nem könnyű rátalálni akár fotós könyvekben, akár követségi kiadványokban, akár útikalauzokban. A kivételek egyike a Time-Life fotóskönyvek *Travel Photography* (Útifényképezés) kötete (1972), amely a „Szabályok külföldön” című fejezetében a következőkre hívja fel a turista figyelmét: „A leggyakrabban a témát korlátozzák. Mint várható, szinte minden ország (köztük az Egyesült Államok is) tiltja a katonai létesítmények szabad fényképezését, és korlátozza a magánrepülőkről fényképezhető objektumok körét. Más országokban kevésbé pontosan körülírható tabuk is léteznek. A Dominikai Köztársaság igen kényesen kezeli a szegénység kérdését, és tiltja a nyomornegyedek, a koldusok lefényképezését; a sziget túlsó végén, Haitiben a szegénység nem tabu, ám rossz szemmel nézik, ha valaki lefényképezi az ország híres-neves bankjait. Izlandon tilos lefényképezni a kihalás által leginkább fenyegetett négy madárfajt (nehogy elriadjanak fészkelőhelyükről). Argentínában és Franciaországban a tabuk közé tartoznak a temetők (nyilván a halottak jogainak tiszteletben tartása miatt); Kínában pedig a metróállomások lejáratai (ugyanis a metrók légtalmi pinceként is funkcionálhatnak).”

Úgy tűnik, hogy a legtöbb turista a fényképezőgép-használatra vonatkozó írott vagy íratlan korlátozások ismerete nélkül készíti felvételeit. A naiv fotós könnyen bajba kerülhet, ha a maga „személyes” képeit kergeti. Egy másik olvasói levél a New York Timesban beszámol az amerikai professzor kijevei esetéről: „Az amerikai követségtől kaptunk ugyan egy brossúrát, amely azt tanácsolta, ne fényképezzünk elhanyagolt környéken. A csoport egyik tagja erről mit sem tudott, s lefényképezte a sorbanállást az egyik bolt előtt. Mire egy magából kikelt asszonyosság beráncigálta őt a rendőrségre.”

A lakosság érzékenysége és reakciói

Nyilvánvaló, hogy a helybéli szabályokat bizonyos mértékben minden turista megsérti, és ezért változó mértékű nyilvános büntetést kap. Ugyanakkor a bennszülöttek számtalan okból kerülhetik a fényképezőgépet. Álljon itt néhány példa.

Guatemala: „A távolabbi vidékeken a helybeliek idegesek lesznek, ha rájuk irányítják a fényképezőgépet. Az anyák rakott szoknyájuk mögé rejtik gyermekeiket, vagy kendőt borítanak a fejükre. A férfiak gyakran keresztet vetnek, vagy átkozódva eltűnnek a szem elől.”

Törökország: „Azt tapasztaltam, hogy a fényképezőgép istengyalázó támadást is jelenthet a kultúra ellen. Törökországban például tilos lefényképezni a nőket (lásd az embert ábrázoló képek muzulmán tilalma). De hogyan mehetnék el eme egzotikus fantomok, tetőtől talpig felöltözött női testek mellett anélkül, hogy legalább egyetlenegyszer le ne fényképeznénk őket? Kivártam hát, amíg egy gyönyörű purdába öltözött nő tisztas távolságba nem ér, de kiderült, hogy még ez sem volt elég. A nő meghallotta a zár kattánását, és sikoltozni kezdett. Pillanatokon belül törökül handabandázó alakok jelentek meg mindenfelől. A felindult nő rám mutatott. Miközben gyorsan elmenekültem egy keskeny sikátoron át, úgy éreztem magam, mint egy tolvaj, akit felbőszült csőcselék üldöz. A kép nagyszerűen sikerült, csak hogy majdnem szívrohammal fizettem érte.”

Peru: „Az indián asszonyok elfutnak, ha feljük fordítjuk a fényképezőgépet. Nem tudható ugyanis, mit kezd majd a turista az ember képével. Lehet, hogy otthon nevetni fog rajta, vagy bizarr szexuális célra használja fel.”

Indokína: „Miközben egy kínai boltost és feleségét fényképeztem Dzsakartában, hirtelen közéjük állt a lányuk, hogy ő is a képen legyen. Ebben a pillanatban az anya kirohant

a képből. Azért tiltakozott, mert ha három embert egyszerre fényképeznek le, az egyikük hamarosan meghal.”

A tiltások szabályrendszerén kívül meg kell vizsgálnunk a képek elfogadásának, a fényképezés „adaptálásának” különféle módozatait, melyek szemlátomást kedvére vannak a bennszülötteknek is, a vendégeknek is. A két véglete – a teljes tiltás, illetve a teljes szabadság – ritkán fordul elő. Furcsa módon a teljes tiltás egyik ritka esetére a hollandiai Staphorstban bukkanunk. Ebben a faluban – ahogy egy beszámoló leírja – „a fényképező turista magának keresi a bajt. Itt a fényképezés törvénybe ütköző tett, mint ezt a városháza előtt álló tábla négy nyelven tudomásunkra hozza”. Más esetekben – mint a mexikói Chiapasban – egy közösség fényképezési engedélyt bocsát ki. Megint más esetben elmentésbe kerül egymással a formális törvény és a szokás: Etiópiában engedélyt adnak a fényképezésre, a varázslatos tájakat járva a helyszínen mégis rossz ízű vitákat kell folytatni a rendőrökkel: „A fényképezést nem tiltja a törvény. Csakhogy mi, etiópai emberek, úgy érezzük, hogy a külföldi azért készít képet rólunk, hogy otthon a barátait jól megnevetesse vele.”

S álljon itt egy furcsa eset: „Egyiptomban mindenfelé beszéltek, hogy turistákat tartóztattak le azoknak a kairói hidaknak a fényképezéséért, amelyekről mindenütt kapható képeslap. A hatóságok az asszuáni gátat is féltik a támadástól, ezért felkérlik a turistákat, hagyják a szállodában a fényképezőgépet, ha a nevezetesség megtekintésére indulnak. Ugyanakkor e szállodák hallja telis-tele van a gát képével büszkélkedő ismertetőfüzetekkel.”

A tökéletes fotográfia

Ezeket a példákat akkor értékelhetjük igazán, ha összefüggéseiben szemléljük a társadalmi interakció és a vizuális kommunikáció kérdéseit. A turistafotós és a helybéli lakosság kapcsolatának tárgyalásakor *Stanley Milgram* szociálpszichológus arra figyelmeztet: „A turista messzi országokba utazik, meglát egy parasztot a mezőn, és lefényképezi. Számomra furcsa, honnan veszi a fotós a bátorságot, hogy saját céljaira használja fel a paraszt arcát. Adja vissza – kiálthatná a paraszt –, ez az én arcom, nem a magáé!”

Ezen interakció során meghatározó jelentőségű a „csere”. Egy utazó leírja: „Korábbi külföldi útjainkon gyakran tapasztaltuk, hogy az emberek elfordulnak filmfelvevőnkől vagy fényképezőgépünkől, sőt, rosszabb esetben el is futottak. Legutóbbi perui utunkon azonban mindez nem történt meg. Ugyanis Polaroid gépet használtunk, és a képekből a lefényképezetteknek is adtunk. Néhány modellünk annyira lelkesedett a fényképezésért, hogy még fizetni is hajlandó lett volna. Mi tehát turistaként immár nem fogyasztók voltunk, hanem egy igencsak piacképes termék termelőivé váltunk.”

Bizonyos esetekben a fényképért kapható pénz jelentős szerepre tesz szert. A marokkói Marrakeshből származó riport a következőkről számol be: „Sétálunk. Egy ülő férfi mellett sápadt galambok totyognak. »Szent madarak« – mondja. Odanyújtok neki egy kis aprópénzt, és lefényképezem. Megjelenik egy kisfiú majommal. A majom bukfcencet hány. Lefényképezem, a fiúnak pedig adok egy kis pénzt. Tíz, fehérbe öltözött férfi dobol és ugrabugrál, közben a fezüik bojtját csavargatják. Fényképezek és fizetek. Lefényképezek egy férfit, aki megcsókolja a kobráját, és hagyja, hogy az végigmásszon a szemén. Aztán rábukkanok egy orvosemberre, aki gyógynövényekkel teli kis dobozok közt ül. Megpróbálom lefényképezni, miközben utcagyerekek csimpaszkodnak rám. Egyikük az optika elé tartja a kezét, és közli velem, hogy addig nem fényképezhetek, amíg nem fizetek.”

Ugyanakkor meg kell kérdőjeleznünk azt a feltételezést, hogy mindenki kíváncsi a róla készült képekre, illetve hogy akar-e képet készíttetni magáról. Itt ismét előkerülnek a viselkedés fényképezésének kérdései. *John Collier* szerint „meg kell tanulnunk, mit szeretnek látni az emberek. Bizonyos kultúrákban a halottakról készült kép visszatetszést válthat ki. Egy észak-indiai faluban a purdába öltözött asszonyok tömörülnek, hogy megvédjék magukat az idegenektől. A férfiak pedig igencsak dühbe gurulnának, ha a feleségükről készített képet a család tagjain kívül más férfinak is megmutatnák.”

A „képhasználat” körébe tartozik az a jelenség, ahogyan a helyi közösség segítségével lehet a turistának a „legjobb kép” elkészítésében. Franciaországban az országút mentén táblák jelzik a „legszebb kilátást”, és három nyelven közlik a legalkalmasabb expozíciós adatokat. Más jellegű példát hoz fel *Carl Mydans* a Time-Life fotókönyv-sorozatában Észak-Koreából: „Egy turista Pyongyangban nyomortelepeket fényképezett. A leexponált filmet a szállodai szobájában hagyta. Amikor otthon előhívta, rájött, hogy kicserélték a kazettát: a negatívon ugyanis kizárólag emlékművek voltak láthatók.”

Mások abból húznak hasznot, hogy fényképezőgéppükkel a turista rendelkezésére állnak, amikor az szívesen lefotóztatná magát. Az angliai Cornwall megye Land's End nevű pontján mindig kéznél van a fotográfus, aki megörökít bennünket a nyugat felé mutató tábla mellett, amelynek felirata: „Chicago – 4723 mérföld.” *Ximena Bunster* arra hoz példát, hogy a benszülött hogyan forgalmazza a helybéli atmoszférát: „Az észak-amerikai sivatagban kemény az élet és kevés a munkaalkalom. A turistaipar lehetőséget nyújt a nőknek és a gyermekeknek, hogy pénzt kapjanak, ha lefényképeztetik magukat. Indián ruhában állnak modellt a turistáknak az ősi templomok, romok, gyönyörű tájak előtt.”

Elképzelhetőek olyan megoldások is, amelyek a körülményeket a lehető legkedvezőbbekké igyekeznek tenni: fényképezésre buzdítani, a látogatókat ellátni „autentikus” látványokkal, s közben mégis távortartani a kíváncsiskodó fényképezőgépet a helyi lakosságtól. Egyes kedvelt afrikai turistacélpontoknál felmerült műfalvak építése, amelyekben színpompás viseletbe öltözött, de megfelelően képzett „falusiak” állnának modellt a fényképezőgépek előtt. Lehet, hogy az ötlet mesterkél, de *Valene Smith* is megjegyzi: „egy ilyen modellkultúra a turista vágyai szerint való, ugyanis rekonstruálja azt az életstílust, amelyet az utazó látni vágyik, és biztosítja, hogy szabadon mászkálhasson és fényképezhessen.” Így épült fel az amerikai Hersheyben egy csokoládégyár tökéletes hasonmása, Amishben egy sor „eredeti” rom, Lancasterben pedig eleve használaton kívüli hidak. Mindezekben az esetekben a turista távol marad a „valóditól”, és fényképező-fogyasztói vágyai „mesterséges eredetiséggel” elégülnek ki.

A turisták a „helyi ízeket” keresik, a couleur locale a helyi kultúra fogyaszthatóvá tett változata. A fényképezőgép számára létrehozott mesterséges viselkedés példáiként az indiánok és cigányok közönségnek szánt táncelőadásait lehet említeni. „A valódi rítus és a valódi népi fesztivál – jegyzi meg Daniel Boorstin –, soha nem tartozik a városnéző programok közé.”

A helybéli lakosság tehát aktívan részt vesz annak meghatározásában, mit fényképez le a turista. Most idézett példáinkban a mesterséges látványt és a pótképeket előállító benszülöttek behatóan szabályozták a helyszín és a turisták kapcsolatát, figyelembe véve a turisták érdeklődését, a várható hasznot és a viszonylagos elzárkózás vágyát.

Gondolatmenetemet nem szántam a fényképezőgéppel sétáló turistáról szóló erkölcsi értékítéletnek. A „visszataszító, durva” turista képzete helyett olyan elméletet igyekeztem felvázolni, amelyet a helybéli lakosság és a turista interakciójának különféle kultúrákban előforduló példái illusztrálnak.

A példákat úgy válogattam, hogy jellemezzék a fényképezés és a turizmus különféle összefüggéseit. Ugyanakkor nem állítom, hogy valamennyi turista a lefényképezett téma társadalmi és személyes jelentésének végiggondolása nélkül fényképezne. Arról van szó, hogy a turista és a házigazda konfliktusba kerülhet egymással, mert másként vélekednek a fényképezés megfelelő módjáról.

Nem állítom azt sem, hogy a növekvő számú fényképező turista elsődleges okozója lenne a felgyorsult kulturális, adaptációs, akkulturációs stb. változásnak. Kétségtelenül megfigyelhető, hogy bizonyos társadalmakat egyre több turista keres fel. Számolnunk kell annak jelentőségével, miként vélekednek a benszülöttek, ha „nézik őket” (kamerán át vagy anélkül). Ebben az értelemben azt kell mondanunk, hogy a fényképezőgép mint eszköz hozzájárul a viselkedés megváltozásához, a kultúra átalakulásához.

Összefoglalva: inkább a helybéli közösség dönti el, mit lehet megnézni (s következésképpen: lefényképezni). A turista érezheti úgy, hogy szabadon fényképez, mégis, ezt a benszülöttek szabályrendszere szerint teszi. S egyre jellemzőbb, hogy olyan speciális helyszínek jönnek létre, amelyek elhitetik a turistákkal, hogy élményeik hamisítatlanok. E területek egyfelől távortartják a turistát a „valódi” körzetektől; másfelől a helybéli élet jelenetei itt a fényképező turista pihenésének céljából alakulnak át.